



LUNDS
UNIVERSITET

Institutionen för psykologi
Psykoterapeutprogrammet

”Alternativen idag är nästintill noll för bögpar så alla tänkbara vägar är aktuella sätt”.

En studie i hur män som lever i samkönad relation ser på olika alternativ till att bli föräldrar

Kristina Jonasson

Psykoterapeutexamensuppsats. 2018

Handledare: Ingela Steij Stålbrand
Examinator: Per Johnsson

Abstract

An online survey was designed to explore how men living in a same-sex-relationship assess different alternatives to become parents and how the alternative can be understandable. With different alternatives to parenthood, five options are emphasized; adoption, surrogate, with lesbian woman, with heterosexual / bisexual woman and with same-sex couples. A total of 24 responses were analysed: eight men with children whom they had received in their relationship and sixteen men without children. The results show that men prefer to be the only parents, a two-parent family. Being a two-parent family had a higher priority than being a biological parent. The estimates show the complexity surrounding the options. Some alternative was assessed as something they wanted but at the same time not possible. Other alternatives were assessed as a possibility but at the same time something they did not want.

Keyword: Men in same-sex relationship, Parenthood, Family, Heteronormative, Surrogacy, Adoption, Rainbow family

Sammanfattning

En webbenkät utformades i syfte att göra en explorativ studie om hur män som lever i samkönad relation ser på sina olika alternativ till att bli föräldrar samt hur de kan förstås. Med olika alternativ till att bli föräldrar gavs fem alternativ; adoption, surrogatmödraskap/värdmödraskap, med lesbisk kvinna, med hetero-/bisexuell kvinna samt med samkönat par. Sammanlagt var det 24 män som besvarade enkäten, åtta män med barn som de fått inom sin relation och sexton män utan barn. Resultaten visar att män föredrar att vara de enda föräldrarna, en tvåföräldersfamilj. Att vara en tvåföräldersfamilj hade högre prioritet än att vara biologisk förälder. Skattningarna visade den komplexitet som finns kring alternativen. Vissa alternativ skattades som det de ville samtidigt som de skattades som omöjliga. Andra alternativ som skattades som en möjlighet var samtidigt något som de inte vill.

Nyckelord: Män i Samkönad relation, Föräldrar, Familj, Heteronormativt, Surrogatmödraskap, Adoption, Regnbågsfamilj

Tack!

Ingela Steij Stålbrand

My Ahlgren

Jens Jonasson

Oskar Jonasson

Susanna Pagels

Introduktion	1
Rättsliga förändringar till förmån för samkönades familjebildning	1
Centrala termer och begrepp	1
Familjen	3
Queerteori, bakgrund	3
Queerteori och heteronormativitet	4
Tidigare forskning om homosexuellt föräldraskap	5
Homosexuellt föräldraskap och Komma ut	6
Homosexuella män och faderskap	7
Surrogat	7
Regnbågsfamiljer	8
Syfte	9
Frågeställningar	9
Metod	9
Deltagare	9
Procedur	9
Instrument och design	10
Dataanalys	10
Etik	11
Resultat	12
Adoption	13
Surrogat/värdmödraskap	14
Med lesbisk kvinna	14
Med bi/heterosexuell kvinna	15
Med samkönat par	15
Diskussion	17
Adoption	17
Surrogat/Värdmödraskap	17
Med medförälder/medföräldrar	18
Motiven bakom skattningarna	18

Metodologiska styrkor och svagheter	19
Slutsatser	20
Framtida forskning	20
Referenser	21
Bilaga 1.....	23
Metodbilaga - frågor och påståenden i webbenkäten	23
Frågor till män utan barn	23
Frågor till män med barn	26
Informationsbrev	31

Introduktion

Svensk lagstiftning har under 2000-talet möjliggjort fertilitetsbehandling både för lesbiska par och ensamstående kvinnor. Därefter har lesbiska kvinnor i högre grad valt bort flerföräldrafamiljen och istället skaffat barn som två föräldrar inom sin parrelation (Malmqvist, Hydén & Zetterqvist Nelson (Red), 2012). Genom att i lagstiftning legitimeras det samkönade tvåföräldraskapet har en statlig styrning verkat för ett föräldraskap som består av två personer (Zetterqvist Nelson & Malmqvist (Red) 2011). I kontakt med personer som befinner sig inom HBTQ-gruppen och givits inblick i den svåra beslutsprocess och val de har att förhålla sig till på vägen till föräldraskap är det högst relevant att ställa frågan hur män i samkönade relationer förhåller sig till sina val?

Rättsliga förändringar till förmån för samkönades familjebildning

1995 - Samkönade par får registrera partnerskap och uppnår på så vis samma rättsliga status som olikkönade sambopar (SFS 1994:1117)

2003 - Samkönade par som ingått partnerskap kan ansöka om och få ett medgivande för gemensam adoption. (RFSL, 2018). Tidigare kunde ett barn som växte upp med samkönade föräldrar bara ha en av dessa som sin juridiska förälder (Malmqvist, Hydén & Zetterqvist Nelson, 2003).

2005 - Samkönade (lesbiska) par får tillgång till fertilitetsbehandling (insemination eller IVF) i landstingsregi, (RFSL, 2018).

2009 - Lagen om könsneutrala äktenskap träder i kraft vilket innebär att samkönade par kan ingå äktenskap på samma villkor som olikkönade par (RFSL, 2018).

2016 - Ensamstående får tillgång till fertilitetsbehandling (insemination eller IVF) i landstingsregi (RFSL, 2018)

Centrala termer och begrepp

Adoption - Sedan 2003 är det i Sverige möjligt för (juridiskt) samkönade par som registrerat partnerskap att ansöka om inhemska och internationella adoptioner och få ett medgivande för gemensam adoption. Även ensamstående kan få medgivande för adoption i Sverige.

De allra flesta barn som adopteras är födda i andra länder än Sverige, så kallad internationell eller transnationell adoption. Inom Sverige är det enbart ett 20-tal barn per år som adopteras, så kallad nationell adoption. De flesta adoptioner som sker inom hbtq-familjer är närståendeoptioner, dvs samkönade par tillåts adoptera sin partners biologiska barn, i de

fall barnets andra biologiska förälder var känd och lämnade sitt medgivande. Sedan lagändringen 2003 har inte en enda internationell adoption förmedlats av de svenska adoptionsorganisationerna till ett samkönat par. Detta då det är få sändarländer som tillåter adoption till samkönade par. Minst en nationell adoption har förmedlats till ett samkönat par. Under senare år har en rad förändringar skett vilket medfört att Sydafrika och Colombia har en lagstiftning som gör det möjligt för samkönade par att ansöka om att bli godkända som adoptivföräldrar (RFSL, 2018).

Biologisk förälder - ett begrepp som ibland används för att beskriva den biologiska / genetiska relationen mellan barn och föräldrar.

Komma ut – Innebär att en person berättar för omgivningen att denne inte definierar sig som heterosexuell och/eller cis-person. Komma ut är något som en person gör varje gång den berättar detta för sin omgivning. (RFSU, 2018)

Surrogatmödraskap även kallad surrogatgraviditet eller värdmödraskap innebär att en person bär ett barn åt någon annan/några andra som skall bli de juridiska och sociala föräldrarna till barnet. I denna uppsats kommer benämningen surrogatmödraskap användas då det är en term som ofta används. Surrogatmödraskap är oreglerade i Sverige, vilket gör det omöjligt att få hjälp med assisterad befruktning på klinik kopplat till en överenskommelse om surrogat. Det är inte förbjudet med privata överenskommelser om surrogatgraviditeter i Sverige. Det kan göras genom att en person insemineras i hemmet, föder barnet och avsäger sig det juridiska föräldraskapet till förmån för någon annan. Det är dock en juridisk utmaning eftersom det inte är reglerat. Det finns länder som reglerar surrogatöverenskommelser vilket möjliggör för de tilltänkta föräldrarna att registreras som juridiska föräldrar. En surrogatöverenskommelse utomlands kan vara altruistisk eller kommersiell. Vid en altruistisk surrogatgraviditet får inte surrogatvärden någon ersättning, omkostnader vår vård och förlorad arbetsinkomst kan ersättas. Vid kommersiell surrogatöverenskommelse utgår en specifik ersättning till värdmodern. Det är inte olagligt för en person eller ett par från Sverige att bli förälder genom en privat överenskommelse om surrogat i ett annat land. Det är däremot osäkert då den svenska lagstiftningen utgår från att den som föder ett barn alltid registreras som förälder till barnet. (RFSL, 2018).

Statens medicinska etiska råd SMER (2013) redovisade i sin rapport att en majoritet i rådet ansåg att ett altruistiskt surrogatmödraskap - under särskilda förutsättningar - kunde utgöra en etisk godtagbar metod inom assisterad befruktning.

Under 2016 kom en statlig utredning fram till att surrogatmödraskap inte skall tillåtas inom den svenska vården (SOU 2016:11).

Familjen

När vi idag talar om familjen har vi en förståelse för vad som menas även om begreppet inte är tydligt avgränsat. Familj används i sammanhang som kärnfamilj, storfamilj, enföräldersfamilj, fosterfamilj, regnbågsfamilj osv. Den gemensamma nämnaren brukar vara släktskap och/eller samlevnad med nära känslomässiga relationer (Lundsbye, Sandell, Währborg, Fälth & Holmberg, 2010) Idag är det omöjligt att tala om familj i allmänna termer utan att definiera familjeformen som avses. Malmqvist och Wurm (2017) refererar till John Gilles (1996) som beskriver att vi alla lever med två familjer, dels med den egna familjen som vi formar i vårt dagliga liv men vi lever också med ”Familjen med stort F”, en kulturell norm som vi förhåller oss till och jämför oss med. Denna norm förknippar föräldraskapet med heterosexualitet och tvåsamhet. Zetterqvist Nelson (2007) beskriver att familjens utformning även är påverkad av den familj som finns i myter och traditioner. Vidare beskriver Zetterqvist Nelson (2007) att svensk lagstiftning och familjepolitik präglas av en stark norm som sätter likhetstecken mellan föräldraskap och heterosexualitet och fortfarande intar kärnfamiljen med det heterosexuella paret som bas, en stark ställning som normativt ideal. I Sverige finns det idag drygt 1,1 miljoner familjer med barn under 18 år. 70 procent av dessa familjer är kärnfamiljer, där alla barn är föräldrarnas gemensamma (SCB, 2016). Det visar att kärnfamiljen fortfarande är den överlägset vanligaste familjeformen vilket är högst normativt. Malmqvist, Hydén och Zetterqvist Nelson (2012) skriver att det samkönade paret måste skapa ett eget unikt familjeliv utifrån de egna specifika förhållandena samtidigt som de har att förhålla sig till föreställningar om den heterosexuella familjen.

Manliga par utmanar dessutom den normativt starka kopplingen mellan kvinnoliv och omhändertagande av småbarn (Zetterqvist Nelson, 2006).

Queerteori, bakgrund

Det finns en heterosexuell norm som vi alla har att förhålla oss till och som påverkar oss i vårt sätt att leva och bilda familj. Det är relevant att anlägga ett queerteoretiskt perspektiv på samkönad familjebildning och vägen till att bli föräldrar. Queerteorin utvecklades inledningsvis av humanister, i huvudsak av filosofer och litteraturvetare, men har under 1990-talet spridit sig till samhällsvetenskaper, juridik, teologi och även till naturvetenskaperna. Queerteori är ingen enhetlig teoribildning utan utgörs av olika kritiskt

granskande perspektiv. Den vilar på poststrukturalistiska tankegångar utvecklade av filosofer som Derrida och Foucault (Ambjörnsson, 2016; Rosenberg, 2002). Poststrukturalismen lyfter fram språket och att det är genom språket som vi förstår och skapar vår verklighet (Winther Jörgensen & Philips, 2000). Poststrukturalismen står i motsats till den traditionella vetenskapens tro på en objektiv och observerbar universell sanning och ser istället verkligheten som relativ (Rosenberg, 2002). Utifrån dessa tankegångar betraktar queerteorin sexualiteter som socialt, historiskt och geografiskt konstruerade och söker därmed ingen ursprungssexualitet (Rosenberg, 2002). Ambjörnsson (2016) beskriver att queerteorin bör förstås utifrån olika perspektiv på kultur, samhälle och identitet med det gemensamma att de fokuserar på föreställningar om normalitet och avvikelse.

Queerteori och heteronormativitet

Ett av de områden som queerteorin framförallt fokuserar på är kritiken av heteronormativiteten (Rosenberg, 2002) Heteronormativitet är antagandet att alla är heterosexuella och att det naturliga sättet att leva är heterosexuellt. Heterosexualitet ska här förstås som en förväntad form då det finns en mångfald av heterosexualiteter som inte äger samma privilegierade position. Den grundar sig på synen att det finns två kön och en hegemonisk (ledande, dominerande) heterosexuell norm (Rosenberg, 2002). Genom att tala om heteronormativitet istället för heterosexualitet blir det tydligt att det är själva normsystemet, vad som premierar ett visst sätt att organisera livet som är i fokus och inte människors sexuella handlingar. Med heteronormativitet menas de institutioner, lagar och strukturer som ger heterosexualitet ställningen av att vara den mest naturliga och önskvärda samlevnadsformen. Queerforskare vill undersöka hur det kommer sig att heterosexualiteten framställs som den mest önskvärda formen för samlevnad i vårt samhälle (Rasmussen, 2016). Då heteronormativitet är det normgivande stämplas det som hamnar utanför normen som avvikande och fel, vilket är en av heteronormativitetens två bärande principer. Bestraffningar för dem som hamnar utanför normen sker utifrån den samhällskontext som råder och kan vara konkreta som fängelsestraff och våld till mer svårgripbara som osynliggörande, marginalisering och homofobi (Rosengren, 2002). Den andra bärande principen är ”assimilering genom införlivandet av avvikelser i normen” vilket inte betyder att den avvikande får plats och utrymme utan det rör sig om något slags erkännande på heteronormativitetens villkor (Rosengren, 2002; Rasmussen, 2016). ”Assimilationskravet sätter den förtryckta människan inför ett olösligt dilemma: för att bli delaktig i samhället

tvungas hon anta en identitet hon inte har, och när hon försöker göra det blir hon om och om igen, av sig själv och andra, påmind om och tillbakapressad till den identitet hon har – men inte får ha” (Rosengren, 2002 s.103). Homosexuella tvingas förhålla sig till detta, vilket kan innebära att de ser sig själva som avvikare. I processen till att bli föräldrar stöter samkönade män på många hinder att hantera och förhålla sig till.

Tidigare forskning om homosexuellt föräldraskap

Bergstrom-Lynch (2016) gav en historisk tillbakablick och beskrev hur homosexuella diskriminerats under 1950–1960 talet i USA. Gay och lesbiska som ”kommit ut” utestängdes från universitetsutbildningar och statliga anställningar samt förnekades sina medborgerliga rättigheter. Utifrån den rådande verkligheten tvingades homosexuella skapa ett liv i det fördolda. Då beslut som handlar om att få barn eller inte är lika för alla oavsett sexuell identitet finns det vissa som är unika; de som är relaterade till strukturell och interpersonell diskriminering och att ha tvingats leva i ”det fördolda” (i garderoben). I Bergstrom-Lynch studie påtalade alla deltagare att komma ut-processen, både initialt och pågående haft en signifikant betydelse i deras liv. Det är dels en pågående inre process, dels en process riktad utåt, mot vänner, familj, kollegor – en interaktion som pågår varje dag. Komma ut-processen är formad av den kulturella och historiska kontext som individen befinner sig i och är en komplex, icke linjär process.

Zetterqvist Nelson (2007) beskriver att homosexuellas föräldraskap kom att aktualiseras först på 70-talet med lesbiska mödrar i fokus. En utlösande faktor var de vårdnadstvister som uppstod vid skilsmässor i USA efter att nyskilda kvinnor kommit ut som lesbiska. Vid vårdnadstvister framställdes kvinnorna av fädernas advokater som bristfälliga mödrar och därmed inte lämpliga som vårdnadshavare för sina barn. Därefter dominerades forskningsfältet av psykologisk forskning som riktade in sig på barnens psykiska och sociala utveckling. Det hävdades att barn till homosexuella skulle bli utsatta för fördomar och kränkningar, att barnen skulle ”riskera”, som man sa, utveckla en osäker könsidentitet. Studier undersökte faktorer som barnens psykiska och sociala utveckling, social anpassningsförmåga, könsrollsocialisation, samt könsidentitet. Vidare skriver Zetterqvist Nelson (2007) att forskningsresultaten visade entydigt att barnens sociala och psykiska utveckling inte påverkas av föräldrarnas (moderns) sexuella orientering. Under 1980-talet inleddes ”the gayby boom” vilket beskrevs som en ökning av öppet homosexuella kvinnor och män som fått barn efter att de kommit ut även om

majoriteten av homosexuellt föräldraskap fortfarande innebar föräldrar som kommit ut efter att ha fått barn inom heterosexuella relationer. Ännu verkade antagandet att en homosexuell identitet uteslöt en föräldraidentitet (Bergstrom-Lynch, 2016).

Homosexuella fäder har inte studerats i samma utsträckning som homosexuella mödrar men området har expanderat under 2000-talet.

Homosexuellt föräldraskap och Komma ut

Bergstrom-Lynch (2016) har i sin studie i Michigan och Massachusetts, med 61 personer som identifierade sig som lesbiska, gay eller bisexuella i ålder 24 år -56 år, fokuserat på i vilken utsträckning komma ut-processen påverkat deras tidiga tankar om möjlighet till att bli förälder. Innebar förverkligandet av den sexuella identiteten att tidigare antaganden och förväntningar på föräldraskap förändrades?

De flesta beskrev att komma ut var som en lång process som gick i vågor. Nästan hälften av alla deltagare beskrev att deras första homosexuella önskningar var skrämmande och undertrycktes för att passa in i heteronormen. Några identifierade denna reaktionen som internaliserad homofobi, andra förklarade sin reaktion utifrån konservativa föräldrar eller skolor. För några innebar en önskan om barn att de gick in i heterosexuella relationer vilket försenade deras komma ut-processer. Det gjorde en stor skillnad för dem som hade positivt stöd omkring sig och inte behövde dölja och undertrycka sin sexuella identitet.

Det fanns en betydande kohorteffekt på relationen att komma ut och tankar på att få barn. De som blev vuxna i mitten eller sent 1990-tal såg homosexuellt-föräldraskap som möjligt. De som blev vuxna i mitten på 1980-talet till tidigt 1990-tal hade en mer blandad beskrivning - somliga ville bli föräldrar och såg det som en möjlighet medan andra såg sin sexuella identitet som ett hinder till föräldraskap. För några av de som var i 40 - 50 års åldern innebar komma ut att de såg föräldraskap som något ouppnåeligt.

Att komma fram till ett beslut om att försöka få barn beskrevs som en omfattande och energikrävande process. Även hos par som beskrev en stark parrelation kunde stressen som var relaterad till beslutfattandet leda till uppbrott i relationen. Förmågan att bearbeta angelägenheter inom sin parrelation visade sig vara ett viktigt steg i processen till föräldraskap. Stöd från familj och vänner som hade barn visade sig vara viktigt. De som saknade ett stödjande nätverk fick det att fungera genom att förlita sig på sin relation.

Homosexuella män och faderskap

Studier har utforskat föreställningen om huruvida faderskap och homosexuell identitet inte skulle vara förenligt med forskningsresultat som tillbakavisar sådana negativa stereotypa antaganden. En begränsning av tidiga studier var svårigheten att göra generaliseringar av homosexuella fädres föräldrakompetens eftersom de oftast inte var de primära vårdnadshavare för sina barn, ofta hade de inte heller den fysiska vårdsnaden. (Bergman, Rubio, Green & Padron, 2010). Manliga par som väljer att bli föräldrar begränsas av biologiska möjligheter och väljer att bli pappor genom adoption, fosterföräldrar, medföräldrar eller surrogat (Murphy, 2013; Bergman, Rubio, Green & Padron, 2010).

En svensk studie intervjuade 14 homosexuella män i syfte att förstå hur de eftersträvar och förstår faderskap (Andreasson & Johansson, 2017). Resultaten visade att vägen till faderskap för männen var formade av olika förmedlande aktörer som organisationer, kliniker, advokater och staten. Det fanns också betydande rättsliga, sociala, finansiella och kulturella hinder i vägen för homosexuellt faderskap. Även om adoption rent rättsligt är ett alternativ är det i praktiken inte realistiskt eftersom sändande länder inte godkänner samkönade föräldrapar. Feministiskt och juridiskt motstånd mot surrogatmödrar har komplicerat situationen vilket har en tydlig påverkan i beslutsprocessen till föräldraskap. Det framkom också en oro från männen över hur allmänheten (heterosexuella svenska allmänheten) uppfattar homosexuellt faderskap, men också en känsla av intolerans från homosexuella och homosexuella grupper. Denna intolerans måste förstås inom en större sociopolitisk och kulturell ram där homosexuella män, åtminstone delvis betraktats som motsats till institutionaliserat heterosexuellt familjeliv. Sammantaget skriver Andreasson och Johansson (2017) att det dock är en stor acceptans av homosexuella fäder i det svenska samhället vilket gör det gradvis lättare att utmana heteronormen och bli föräldrar som ett manligt par.

Surrogat

Vid en studie som genomfördes i Australien och i USA under 2006 - 2009 på totalt 30 män framkom att ungefär hälften av männen hade likställt homosexualitet med barnlöshet (Murphy, 2013). Det som väckte tankar om ett möjligt föräldraskap var reklaminslag från surrogatbyråer via medier samt positivt gehör från samkönade vänner med barn och samtal med partners. Exponering av positiva budskap om samkönade föräldraskap väckte insikt om att det kunde vara möjligt (Murphy, 2013). I studien framkom ett motstånd mot att det skulle

vara viktigt att ha en biologisk koppling till barnet. Samtidigt utgjorde den biologiska länken ett viktigt symboliskt värde, att föra generna vidare.

I en dansk studie beskrevs hur åtta danska manliga par blivit föräldrar eller planerade att bli det genom kommersiellt surrogat i Indien (Nebeling Petersen, 2016). Kommersiellt surrogatmödraskap är olagligt i Danmark vilket medförde att få var öppna med hur de bildade familj. Fokus låg bland annat på hur männen tänkte kring formandet av en ny familj med nya släktmönster mot bakgrund av traditionella släktskapsmönster. Nebeling Petersen (2016) redogör att för homosexuella män, i motsats till heterosexuella par, är surrogatmödraskap det första alternativet till att skapa en familj med biogenetiskt relaterade barn.

Surrogatarrangemang gjorde det möjligt för männen att bilda en tvåföräldersfamilj där båda var juridiska vårdnadshavare för barnet. Det möjliggjorde också för en av papporna att vara en genetisk länk till barnet. Männen upplevde dessutom att de hade kontroll över reproduktionsprocessen i bemärkelsen när och hur det skulle ske. Att vara biogenetiskt relaterad till barnet spelade en viktig roll, dels för fadern att bli juridisk förälder men också som en symbol för fullgott och giltigt släktskap inom heteronormen.

Regnbågsfamiljer

I en svensk studie från 2003 redogörs faderskapets betydelse och utformning i planerade homosexuella familjer, så kallade regnbågsfamiljer. Zetterqvist Nelson (2006) beskriver att männen i studien gav uttryck för en barnorienterad maskulinitet med betydelse att männen längtat efter barn, planerat för barn och givit utrymme för barn i sina liv.

En av informanterna gav uttryck för något som visade sig vara tongivande; homofamiljernas stora problem är inte sexualiteten, utan frågan om att dela på tiden med barnen. Det framkom två olika sätt att förhålla sig till faderskapet som handlade om hur de (papporna) positionerade sig till mammorna. Det ena sättet karakteriserades av att papporna anpassade sig till mammornas vilja. De beskrev hur deras relation till barnen var uppbyggd utifrån de premisser som mammorna ställt upp. Ett andra sätt som framträdde, var pappor som positionerade sig som jämbördiga mammorna. Här uttrycktes önsknningar om att träffa barnen mera och relationen till mammorna beskrevs som mer konfliktfylld (Zetterqvist Nelson, 2006). Under 2000-talets början skedde, i många europeiska länder och USA, en ökning av konstellationer kvinnliga par som får barn tillsammans med ett manligt par, en uppgift som Andreasson och Johansson (2017) refererar till i sin studie. Vidare skriver de att några studier av detta alternativ tyder på att sådana arrangemang ofta har en tendens att återskapa

traditionella roller - papporna är marginaliserade och mammorna tar på sig huvudansvaret för barnen. Vidare skriver författarna, att vad som framkom i deras studie samt även i andra studier, är att homosexuella pappor måste hantera det faktum att de utmanar samhällsmässiga begrepp av ”normala familjer”.

Syfte

Syftet med studien är att få kunskap om hur män som lever i samkönad relation ser på olika alternativ till att bli föräldrar. Med olika alternativ till att bli föräldrar framhålls fem alternativ: adoption, surrogatmödraskap/värdmödraskap, med lesbisk kvinna, med en heterosexuell eller bisexuell kvinna samt med samkönat par. Syftet är också att skapa en förståelse för motiven till skattningen av alternativen.

Frågeställningar

Hur ser män som lever i samkönad relation på sina alternativ till att bli föräldrar?

Hur kan motiven till skattningarna av alternativen förstås?

Metod

Deltagare

Studien vände sig till dem som identifierade sig som män och som levde i samkönad relation. De skulle ha fyllt 18 år och förstå svenska då det krävdes för att kunna svara på frågorna i enkäten. Respondenterna skulle antingen ha barn som de fått inom sin relation eller vara barnlösa. Det var sammanlagt 25 män som besvarade enkäten, en besvarade endast de två inledande frågorna varpå han exkluderades. Av de återstående 24 män var åldern 24 år - 59 år. Bland männen med barn var medelåldern 39,6 år respektive 36,1 år hos de män utan barn. Åldersmässigt fördelade sig männen jämt över de olika alternativen och påståendena. Sammanlagt deltog 8 män med barn samt 16 män utan barn.

Procedur

För att rekrytera respondenter till studien gjordes ett inlägg på Facebook med presentation av studien samt länk till enkäten. I inlägget uppmanades vänner att dela länken vidare för att på så vis nå ut till så många personers nätverk som möjligt. Länken till undersökningen lades också ut i två slutna Facebook grupper, ”Regnbågsfamiljer” och ”Regnbågsfamiljer i väntan”. Länken till enkätstudien låg ute under fem veckor i mars/april 2018.

Instrument och design

Då det ej funnits något validerat frågeformulär för att undersöka hur män i samkönade relationer ser på sina olika alternativ till att bli föräldrar konstruerades en webbenkät. Till hjälp med frågorna fördes diskussioner med personer som jobbar med hbtq-frågor eller vänner som identifierar sig inom gruppen. Utformningen av enkäten gjordes med programmet Survey och Report som är ett webbaserat enkätverktyg. Enkäten hade två inriktningar, den ena omfattade 20 frågor till par utan barn och den andra 23 frågor till par med barn. För en fullständig lista över de frågor som förekom i enkäten, se bilaga 1.

Beroende på hur respondenten svarade på frågan om de hade barn eller inte användes en förgreningsfunktion som skickade respondenten vidare och till rätt enkät. Frågorna var upplagda för att ge svar på hur männen skattade sina fem olika alternativ till att bli föräldrar. Flera svarsalternativ var möjliga. Svarsalternativen var: "Som en möjlighet", "Det vill/ville vi gärna", "Det är/var omöjligt" samt "Det vill/ville vi inte". Även svarsalternativet "vet ej" fanns att tillgå för dem som inte reflekterat över frågan eller tagit ställning till den. Svarsalternativen var utformade i syfte att spegla den förväntade komplexiteten inom varje alternativ. Det vill säga att alternativ som respondenterna gärna ville samtidigt kunde ses som omöjligt eller att alternativ som kunde ses som en möjlighet samtidigt var något som de inte ville. Varje skattat alternativ följdes upp med frågan om anledning till det skattade alternativet. Kommande svar utformades så att respondenten kunde välja ett eller flera påståenden som överensstämde med deras inställning. Påståendena skapades bland annat utifrån kunskap från tidigare forskning (Malmqvist, Hydén & Zetterqvist Nelson (Red), 2012; Andreasson & Johansson, 2017). Varje frågeserie om tänkbart alternativ till föräldraskap avslutades med möjlighet till kommentarer och fritextsvar. Syftet med detta var både att ges möjlighet till feedback på frågan men även att ge respondenterna möjlighet till att förtydliga, komplettera eller komma med ny information. Avslutningsvis fanns en fråga med olika svarsalternativ om vad som har varit/är hjälpsamt i processen till att bli föräldrar.

Dataanalys

Svaren på enkäten fördes in i statistikprogrammet SPSS. En svårighet med enkätens utformning var att fler än ett svarsalternativ kunde skattas efter varje alternativ och att de inte var korrelerade med varandra. För att inte behöva transformera om datan valdes att manuellt gå igenom varje enskilt svar. Grupperna män med barn och män utan barn slogs ihop och svaren redovisas gemensamt. I diskussionsdelen kommer alternativen med lesbisk kvinna,

med hetero/bisexuell kvinna samt med samkönat par att slås ihop och benämnas som ”med medföräldrar”. Fyra svar exkluderades: en skattade alternativet bi/hetero både ”som en möjlighet” och ”vet ej”, en skattade adoption ”det vill vi gärna” och ”det vill vi inte”, två skattade surrogat/värdmödrarskap ”som en möjlighet” och ”det är omöjligt”. Alla respondenter skattade inte alla frågor om alternativ till att bli föräldrar. I resultatdelen redovisas därför antal svarande inom varje alternativ. I de fall det funnits skrivfel i fritextsvaren har dessa korrigerats.

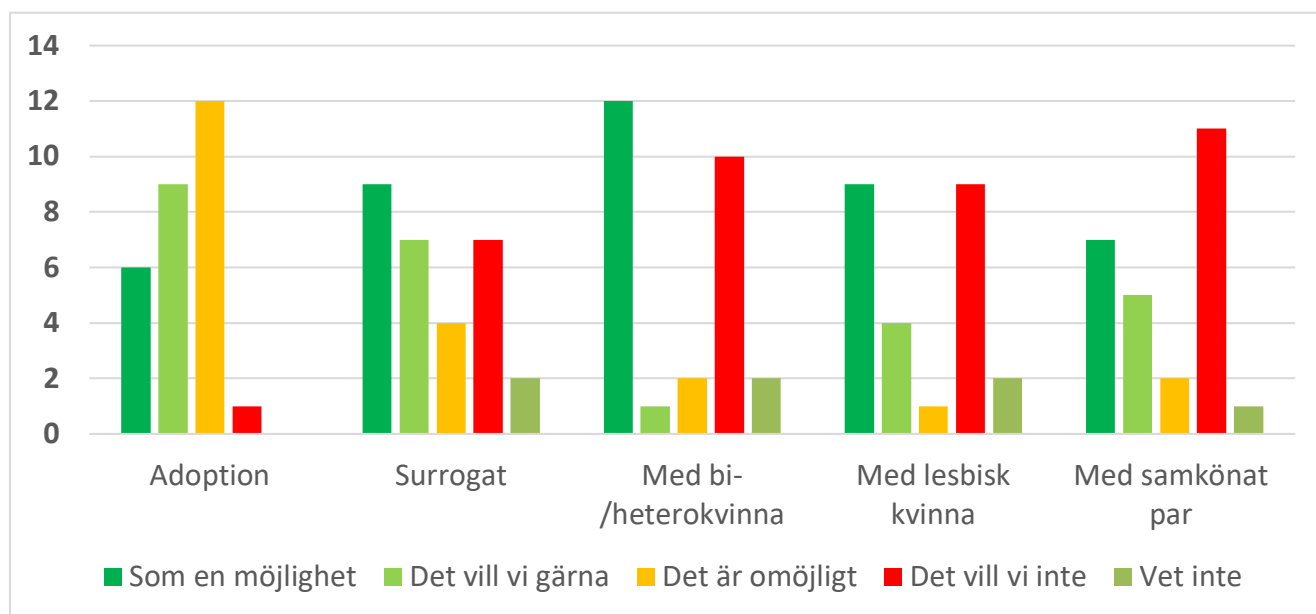
Etik

Inför genomförandet av studien har författaren tagit del av Lagen (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor samt Vetenskapsrådets (2002) fyra forskningsetiska principer för humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning och bedrivit studien enligt dessa riktlinjer.

Respondenterna som svarade på enkäten fick information om enkäten i en inledande text, se bilaga 1. Där angavs det tydligt att det var frivilligt att svara på enkäten och att de när som helst kunde avsluta sitt deltagande utan motivering. Respondenternas anonymitet garanterades på olika sätt, bland annat genom att deras svar inte skulle redovisas på individnivå utan endast på gruppnivå. Informationsbrevet avslutades med en medgivandefråga om deltagande, där ett ja ledde vidare till enkäten och ett nej avslutade det hela utan ifyllande av frågorna, se bilaga 1. Stor vikt lades på begrepp och formuleringar i text och frågor för att använda ett så inkluderande språk som möjligt och till detta togs hjälp av personer som arbetar med målgruppen.

Resultat

Resultatet av undersökningen redovisades utifrån fem olika alternativ till att bli föräldrar: adoption, surrogat/värdmödraskap, med bi/heterosexuell kvinna, med lesbisk kvinna samt med samkönat par, figur 1. Flera svar var möjliga.



Figur 1.

Hur samkönade män skattar sina alternativ till att bli föräldrar

En del av de svarande utnyttjade enkätens möjlighet att ge fler än ett svar per alternativ, se tabell 1. En svarande kan exempelvis ha markerat att den gärna vill använda det aktuella alternativet för att bli förälder men också bedömt det som omöjligt. I ett annat fall kan en svarande ha bedömt alternativet som en möjlighet men samtidigt som något den inte vill.

Tabell 1.

A-F = män som gett fler än ett svar per alternativ, X=män som gett ett svar per alternativ.

	Möjlighet	Gärna	Omöjligt	Vill inte
Adoption	C, 5X	A, B, C, D, E, F, 3X	A, B, D, E, F, 7X	X
Surrogat	B, C, 6X	A, B, D, E, 3X	A, D, E	C, 6X
Bi-/hetero	A, B, 8X	A	2X	B, 9X
Lesbisk	A, B, 7X	A, 3X	X	B, 8X
Samkönat	A, B, 5X	A, 4X	2X	B, 10X

Tabellen åskådliggör som exempel, man C skattar adoption som en möjlighet och även något som han gärna vill, man A skattar adoption som någon som han gärna vill samtidigt som han skattar det som omöjligt och så vidare. För varje alternativ till föräldraskap kunde männen också ange ett antal fördefinierade skäl. De som fick anmärkningsvärt många eller få markeringar kommer jag att lyfta fram i redovisningen nedan. Där anges också skäl i fritext.

Adoption

Sammanlagt 22 män skattade alternativet adoption. Det är tydligt att adoption är det alternativ som många av de svarande vill men som samtidigt ses som omöjligt. Det var nio män som såg alternativet som en möjlighet eller något de ville för att de önskade vara de enda föräldrarna, en tvåföräldersfamilj. *”Eftersom vi inte tycker att surrogat är ett alternativ utifrån etiska, ekonomiska och att det inte är lagligt i Sverige och därför problematiskt att genomföra så är adoption det enda alternativet om man inte vill dela föräldraskap”*. Det var åtta män som såg alternativet som en möjlighet eller något de ville för att det finns så många behövande barn som behöver en familj. *”Adoption är ett sätt att dels få ta hand om ett barn som behöver nytt hem, men är också en möjlighet för två män som på egen hand inte biologiskt kan skaffa barn med varandra”*. Det var tio män som såg alternativet som omöjligt eller något de inte ville då få länder tillåter adoption till samkönade par. *”Vill understryka att vi gärna vill adoptera men är väl medvetna om svårigheter för homosexuella att adoptera”*. Det var tre män som skattade alternativet som omöjligt eller något de inte ville då en av dem (papporna) skulle vara biologisk förälder till barnet. I fritextsvar redovisades också: *”Transpersoner får inte adoptera”*.

Surrogat/värdmödraskap

Sammanlagt 22 män skattade alternativet surrogat/värdmödraskap. Här syns en tydlig polarisering, det finns lika många som vill det gärna och som inte vill det. Det var tio män som skattade alternativet som en möjlighet eller något de ville för att de önskade vara de enda föräldrarna, en tvåföräldersfamilj. Det var åtta män som skattade alternativet som en möjlighet eller något de ville då de ville att en av dem (papporna) skulle vara biologisk förälder till barnet. Det var sju män som skattade det som en möjlighet eller något de ville eftersom de ville vara med från allra första början.

Det var sju män som skattade alternativet som omöjligt eller något de inte ville för att surrogat kan vara förknippat med en hög kostnad. *”Kostnaden är ett minus. Ett införande av altruistiskt värdmödraskap vore en möjlighet”*,

”Vi vill inte riskera byråkratiskt och lagligt krångel, samt dyra avgifter och risk för utnyttjande av annan person”. Det var också sju män som skattade alternativet som omöjligt eller något de inte ville för att surrogat är oreglerat i Sverige. Det var flera män som i fritext uppgav etiska eller moraliska skäl till varför surrogat/värdmödraskap inte är ett alternativ.

”Etiskt, mindre problematiskt i-länder men att säga att man gör det för man vill hjälpa i u-länder där fattigdom är ett tydligt problem. Nej tack” *”Tycker att det finns moraliska svårigheter, främst gentemot barnet. Hur förklara jag för barnet hur detta gått till? ”Jag köpte dig.”? ”Tveksamma till surrogat och risken av ett utnyttjande av kvinnans kropp”*

Ytterligare en anledning uppgavs som förklaring till att surrogatmödrarskap är omöjligt eller något som de inte vill: *”Vi hade olika åsikter om processen i sig”*. *”Alternativen idag är nästintill noll för bögpar så alla tänkbara vägar är aktuella sätt”*.

Med lesbisk kvinna

Sammanlagt 23 män skattade frågorna om att få barn med lesbisk kvinna. Det är ett alternativ som lika många såg som en möjlighet som något de inte ville. Nio män skattade alternativet som en möjlighet eller något de ville för att de såg det som en fördel med delat föräldraskap. *”Utöver att vi ser en styrka i ett delat föräldraskap innebär det en trygghet att vara vårdnadshavare (jämfört med tex familjehem) och en möjlighet att vara med från födseln”*. Sex män som skattade alternativet som en möjlighet eller något de ville för att de ville att en av dem (papporna) skulle vara biologisk förälder till barnet. Det var sex män som skattade alternativet som en möjlighet eller något de ville för det skulle vara lättare att finna en lesbisk kvinna att dela föräldraskap med. Det var en man som skattade alternativet möjligt

eller något paret ville för att de ville ha en medförälder av annat kön. Det var två män som skattade alternativet som möjligt eller något de ville eftersom de ville ha en medförälder som har erfarenhet av att bryta mot normen.

Nio män markerade att de såg det som omöjligt eller något de inte ville eftersom de föredrog att vara de enda föräldrarna till barnet, en tvåföräldersfamilj. *”Det delade föräldraskapet ställer högre krav på samarbete med övriga föräldrar och det finns lagliga problem för de föräldrar som inte är biologiska som ställer till det. Både utifrån rätt till barnet vid skilsmässa eller dödsfall men också ekonomiskt vid dödsfall av bioförälder då barnet får rätt till sitt arv vilket kan bidra till att medförälder kan bli tvungen att tex flytta”*

I fritextsvar gavs ytterligare en orsak till att skatta alternativet som omöjligt: *”Svårt att hitta, lesbiska skaffar barn på egen hand med spermadonatorer”*. Det var inga män som skattade alternativet som omöjligt eller något de inte ville på grund av de önskade en heterosexuell medförälder.

Med bi/heterosexuell kvinna

Sammanlagt 22 män skattade alternativet att få barn med bi/heterosexuell kvinna. Det var ett alternativ som många av männen såg som en möjlighet samtidigt som lika många såg det som ett alternativ de inte ville. Sju män skattade alternativet som en möjlighet eller något de ville för att de såg det som en fördel med delat föräldraskap. Fyra män som såg alternativet som en möjlighet eller något de ville för att de önskade att en av dem (papporna) skulle vara biologisk förälder. Det var en som såg alternativet som möjligt eller något de ville för paret ville ha en medförälder av annat kön.

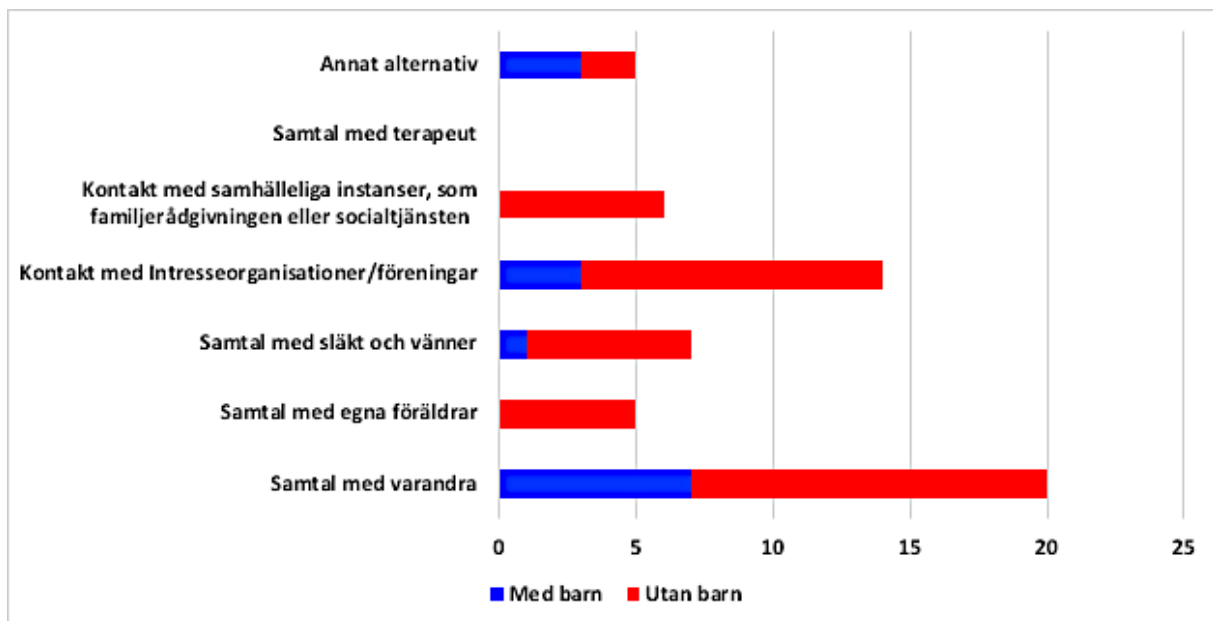
Det var tio män som skattade alternativet som omöjligt eller något de inte ville eftersom de ville vara de enda föräldrarna, en tvåföräldersfamilj. *”Alternativen idag är nästintill noll för bögpär så alla tänkbara vägar är aktuella sätt”*.

Med samkönat par

Sammanlagt 23 män svarade på frågorna om att få barn med samkönat par. Det var det alternativ som flest inte ville och det är också färre som sett det som en möjlighet. Sex män skattade alternativet som en möjlighet eller något de ville då de såg det som en fördel med delat föräldraskap. *”Utöver att vi ser en styrka i ett delat föräldraskap innebär det en trygghet att vara vårdnadshavare (jämfört med tex familjehem) och en möjlighet att vara med från födseln”*. Fem män skattade alternativet som en möjlighet eller något de ville för de ville att en av dem (papporna) skulle vara biologisk förälder till barnet. En skattade alternativet med

samkönat par som möjligt eller något de ville för de ville ha en medförälder som har erfarenhet av att bryta mot normen. En skattade alternativet med samkönat par som möjligt eftersom de ville ha medföräldrar av annat kön.

Det var 11 män som skattade alternativet som omöjligt eller något de inte ville då de ville vara de enda föräldrarna till barnet, en tvåföräldersfamilj. *”Detta gäller väl samtliga i frågan om fler föräldrar än oss två till vårt barn, vi vill inte framförallt dela/vara utan vårt barn varannan vecka. Sen om det hade blivit så iaf i framtiden är det en annan sak. Men vi strävar efter att undvika att ha vårt barn hos oss vv”*. I fritextsvar gavs ytterligare en orsak till varför en svarande skattat alternativet som omöjligt: *”Många lesbiska par väljer att åka till Danmark eller att fixa insemination i Sverige. Män behövs inte längre”* Det var inga män som skattade alternativet som omöjligt eller något de inte ville av anledningen att de önskade ha en heterosexuell medförälder.



Figur 2.

Vad som varit hjälpsamt i processen till att bli föräldrar

De män som fått barn visar att de till största del hade varandra som stöd och hjälp i processen att bli föräldrar. Så är det även för de män som inte har barn men de hade även fler aktörer som de vände sig till. Gemensamt för båda grupperna är att näst efter varandra vände de sig till intresseorganisationer/föreningar för stöd och hjälp. Inte någon vände sig till en terapeut.

Diskussion

Syfte med studien är att få kunskap om hur samkönade män ser på sina alternativ till att bli föräldrar samt hur motiven bakom kan förstås. Svartalternativen var utformade i syfte att spegla den förväntade komplexiteten inom varje alternativ. Det vill säga att alternativ som respondenterna gärna ville samtidigt kunde ses som omöjligt eller att alternativ som kunde ses som en möjlighet samtidigt var något som de inte ville. Resultatet visar att det finns en komplexitet kring alternativen. Detta visar sig tydligast inom adoption.

Adoption

Det är ett alternativ som de flesta av männen gärna vill samtidigt som de ser det som omöjligt. Det speglar precis det som Andreasson och Johansson (2017) lyfter i sin studie, att adoption inte är ett realistiskt alternativ då sändande länder inte godkänner samkönade föräldrar. RFSL redovisar också att inte en enda internationell adoption förmedlats av de svenska adoptionsorganisationerna till ett samkönat par efter lagändringen 2003.

Surrogat/Värdmödraskap

Vid surrogat/värdmödraskap syns en tydlig polarisering. Det finns lika många som vill det gärna och som inte vill det. Komplexiteten visar sig bland de män som skattat alternativet som något de gärna vill där hälften av dem samtidigt ser det som omöjligt. En anledning till detta och som också syns bland fritextsvaren är att det är förknippat med en hög kostnad. Assisterad befruktning inom svensk sjukvård finns inte att få för manliga par då svensk lag inte möjliggör surrogatarrangemang. Det gör att män i samkönad relation får vända sig till kommersiella surrogatarrangemang i andra länder. Det framkom tydligt att de flesta invändningar mot surrogatmödraskap var kopplade till både hög kostnad samt etiska och moraliska dilemman. Detta är precis i linje med vad som uppkom i Andreassons och Johanssons (2017) studie där de beskriver att det är många hinder i vägen för män i samkönade relationer att bli föräldrar. Vid surrogatarrangemang är det både ett feministiskt och juridiskt motstånd som männen har att förhålla sig till och som har en tydlig påverkan i deras beslutsprocess till föräldraskap. Utifrån ett queerteoretiskt perspektiv är surrogat/värdmödraskap ett exempel på assimilering (Rosenberg, 2002). En möjlig tolkning skulle kunna vara att samkönade män inkluderas i normen men inte på samma villkor som heterosexuella. Rättsliga förändringar har möjliggjort föräldraskap samtidigt som de också lägger hinder i vägen då surrogat/värdmödraarrangemang inte är juridiskt reglerat i Sverige.

Med medförälder/medföräldrar

Vid alternativet att få barn med medföräldrar av annat kön är det tydligt att detta är ett alternativ som större delen av männen faktiskt inte vill och det visar sig tydligast vid skattning ”med samkönat par”. Medförälder-alternativen kunde däremot ses som en möjlighet. Det kan förstås som ett uttryck för hur svårt det är för män i samkönad relation att bli föräldrar. De har inte så många alternativ att välja på, alla sätt som kan leda till barn får vara möjliga.

Motiven bakom skattningarna

Resultatet visar att männen i första hand föredrar att vara de enda föräldrarna, en tvåföräldersfamilj vilket endast kan ske genom adoption eller surrogat/värdmödraskap. Tvåföräldersfamiljen är normativ och det som legitimeras genom vår lagstiftning. Männen ger här uttryck för en normativitet vilket också speglar den familjeform som är vanligast. Skulle vår familjebildning se annorlunda ut om lagstiftning gjorde det möjligt för ett barn att ha fler än två juridiska föräldrar? Man kan fråga sig om det är en begränsande lagstiftning som medför att lesbiska kvinnor, så som Zetterqvist Nelson och Malmqvist (Red) 2011) beskriver, valt bort flerförädrarfamiljen och skaffar barn inom sin parrelation eller att samkönade män föredrar att bli föräldrar genom adoption eller surrogat/värdmödraskap. Man skulle kunna tänka sig att det även kan handla om andra saker som ett smidigare samarbete ju färre antal föräldrar. Bland fritextsvaren beskrevs också en önskan om att få tillbringa all tid med barnet, att inte behöva vara utan barnet varannan vecka. Frågan om att fördela tiden med barnet framkom också som ett problem i Zetterqvist Nelsons (2006) studie om regnbågsfamiljer.

Som invändning mot flerföräldra-alternativen uppger män även rättsliga och praktiska svårigheter då barnet endast kan ha två juridiska föräldrar. I fritextsvaren redovisades rättsliga angelägenheter som bristande skydd eller trygghetsaspekt för barnet vid till exempel dödsfall eller skilsmässa. Män gav också i fritextsvar uttryck för att kvinnor skaffar barn genom insemination och att de som män inte är behövda, en verklighet som också bekräftades av Malmqvists, Hydéns & Zetterqvist Nelsons (2012) forskning.

Precis som tidigare forskning visat (Murphy, 2013; Nebeling Petersen, 2016) framkommer det även i studien att det är viktigt att vara biologisk förälder. Detta avspeglas inom alla alternativ som möjliggör biologiskt föräldraskap. Intressant att notera är, trots studiens begränsade urval att tvåföräldersalternativet prioriterades före behovet av att vara en biologisk förälder.

Det var inga män som önskade att en medförälder skulle vara heterosexuell. Det var endast två män som ville eller såg alternativet med medförälder som en möjlighet av den anledning att det var viktigt med en medförälder av annat kön. Det är intressant, här tar männen ett tydligt avstånd från den normativa koppling som Zetterqvist Nelson (2006) beskriver sammanlänkar kvinnoliv och omhändertagande av småbarn. Det skulle kunna vara ett tydligt uttryck för att samkönade män utövar familjeliv på sitt specifika sätt.

Resultatet visar att män idag har flera aktörer att vända sig till i syfte att få stöd och hjälp i processen till att bli föräldrar. Forskning visar att en positiv och stödjande kontext är betydelsefull och viktig i processen, både för att möjliggöra insikter om eventuell barnönskan och för att komma fram till hur man ska bli föräldrar (Murphy, 2013; Bergstrom-Lynch, 2016) Det är främst intresseorganisationer och föreningar som männen idag vänder sig till. Bergstrom-Lynch (2016) lyfter i sin studie fram hur svår och energikrävande processen är som skall leda fram till ett beslut om att ”skaffa barn” - en process som även vid stark parrelation kan leda till uppbrott. Det är anmärkningsvärt att ingen av männen i studien vänt sig till en terapeut för samtalsstöd. Det kan vara så att männen erhållit det stödet hos socialtjänst eller familjerådgivning, det framgår inte vilken typ av stöd de fått. En ökad kunskap hos professionella bör leda fram till ett bättre omhändertagande i kontakt med terapeuter och andra yrkesverksamma inom området.

Metodologiska styrkor och svagheter

En metodologisk begränsning i denna kvantitativa studie är det låga deltagandet av respondenter som besvarat enkäten. Fler respondenter hade gett möjlighet till statistiskt tillförlitliga slutsatser. Enkäten exkluderar alla män som inte har goda kunskaper i språket vilket begränsar antalet respondenter. Det är svårt att avgöra huruvida respondenterna är en representativ del av populationen. Det faktum att enkäten lades ut på Facebook kräver att respondenterna är aktiva inom sociala medier vilket kan antas gynna de yngre männen i målgruppen. Som man i samkönad relation med barnönskan är sannolikheten ändå stor att de rör sig inom de slutna Facebookgrupperna som syftar till att söka medföräldrar. En förfrågan om deltagande gjordes från en man som undrade om enkäten även inkluderade par som medvetet valt bort att bli föräldrar. Han fick ett nekande svar då han inte tillhörde inklusionskriterierna. Enkäten skulle i så fall ha utformats annorlunda. Å andra sidan vet vi inte hur omfattande målgruppen är. Med tanke på många fritextsvar kan det tolkas som en önskan att dela med sig av kunskap och erfarenheter. Det finns en stor kunskapslucka inom

området och att ha bidragit med ett kunskapsstillskott betraktar jag som en styrka. En begränsning är att enkäten är egenkonstruerad vilket innebär att begreppsvaliditeten kan ifrågasättas. Det finns en risk för att respondenten uppfattar svarsalternativen på ett annat sätt än den avsedda. Det finns en risk för sammanblandning mellan "Som en möjlighet" och "Det vill vi gärna" liksom mellan "Det är omöjligt" och "Det vill vi inte". Om jag skulle göra om uppsatsen skulle jag, för att förenkla analysarbetet, delat upp svarsalternativen på huruvida respondenterna anser alternativen möjliga och därefter hur mycket de ville det alternativet. En svaghet i enkäten är att det fattas ett fritextsvar efter frågan om vad som varit hjälpsamt som stöd för dem i processen till att bli föräldrar. Det var fem män som uppgav "annat alternativ" än de sex föreslagna men då utan möjlighet att kunna komplettera eller förtydliga detta som fritextsvar. En allmän begränsning vid enkätundersökningar är att respondenterna inte har möjlighet att ställa frågor om oklarheter uppstår. Det har här försökts att kringgå genom att efter varje efterfrågat alternativ följa upp med en fritextfråga för att ge respondenten möjlighet att ge feedback på frågan, komplettera eller komma med ny information. En fördel med enkätinstrument är att intervjuaffekt undviks då respondenterna inte påverkas av intervjuarens kön, etnicitet och sociala bakgrund (Bryman, 2011).

Slutsatser

Män som lever i samkönad relation föredrar att vara de enda föräldrarna, att leva i en tvåföräldersfamilj. Det visar sig också viktigt att få vara en biologisk förälder men inte lika viktigt som att vara en tvåföräldersfamilj. Det finns en öppenhet inför att göra sig tillgänglig för de möjligheter som erbjuds då vägen till föräldraskap för ett manligt samkönat par kantas av många hinder. Män söker i första hand stöd hos intresseföreningar och organisationer i den svåra beslutsprocess som ska leda fram till att bli föräldrar.

Framtida forskning

Det hade naturligtvis varit önskvärt att i en framtida studie nå ut till fler inom populationen. Detta skulle kunna ske genom att till exempel marknadsföra studien och använda sig av fler nätforum. I studien visar det sig att ingen av männen vänt sig till en terapeut för stöd i den många gånger svåra beslutsprocessen till att bli föräldrar. Vad beror det på? Nästan en femtedel av männen svarade att de valt annat alternativ än de föreslagna som stöd och hjälp i beslutsprocessen och det hade varit intressant att få kunskap om vilket stöd de använt sig av. Det är en fråga och ett område som skulle behöva belysas i framtida forskning.

Referenser

- Ambjörnsson, F. (2016). *Vad är queer?* Stockholm: Natur och kultur.
- Andreasson, J (1), & Johansson, T (2). (2017). It all starts now! gay men and fatherhood in sweden. *Journal of GLBT Family Studies*, 13(5), 478-497. 10.1080/1550428X.2017.1308847 Retrieved from <http://ludwig.lub.lu.se/login?url>.
2-52.0-85017257578&site=eds-live&scope=site
- Bergman, K., Rubio, R. J., Green, R. & Padron, E. (2010). Gay men who become fathers via surrogacy: The transition to parenthood. *Journal of GLBT Family Studies*, 6(2), 111-141. 10.1080/15504281003704942 Retrieved from <http://ludwig.lub.lu.se/login?url=http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=qth&AN=50038719&site=eds-live&scope=site>
- Bergstrom-Lynch, C. (2015). *Lesbians, gays, and bisexuals becoming parents or remaining childfree: Confronting social inequalities*. Maryland: Lexington Books.
- Bryman, Alan. (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*, Malmö: Liber.
- Malmquist, A. & Wurm, M. (2017). Föräldraskap. I T. Lundberg, A. Malmqvist & M. Wurm (Red), *HBTQ : Psykologiska perspektiv och bemötande* (pp.227-243). Stockholm: Natur & kultur.
- Lundsbye, M. (2010). *Familjeterapins grunder: Ett interaktionistiskt perspektiv, baserat på system-, process-och kommunikationsteori*. Stockholm: Natur och kultur.
- Malmqvist, A. & Hydén, M., Zetterqvist Nelson. (2012). Familjen hos samkönade par och andra regnbågsfamiljer. I M. Bäck-Wiklund & T. Johansson (Red), *Nätverksfamiljen* (pp.139-157). Stockholm: Natur & Kultur.
- Murphy, D. A. (2013). The desire for parenthood: Gay men choosing to become parents through surrogacy. *Journal of Family Issues*, 34(8), 1104-1124. 10.1177/0192513X13484272 Retrieved from <http://ludwig.lub.lu.se/login?url=http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&AuthType=ip,uid&db=psyh&AN=2013-25911-005&site=ehost-live>
- Nebeling Petersen, M. (2018). Becoming gay fathers through transnational commercial surrogacy. *Journal of Family Issues*, 39(3), 693-719.

- 10.1177/0192513X16676859 Retrieved from <http://ludwig.lub.lu.se/login?url=http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=ccm&AN=127287795&site=eds-live&scope=site>
- RFSL Familj. (2018) *Att bli och vara förälder/adoption*. Hämtad 26 april från <https://www.rfsl.se/familj/att-bli-och-vara-foralder/adoption/>
- RFSL Familj. (2018) *Att vara och bli förälder/assisterad befruktning*. Hämtad 26 april från <https://www.rfsl.se/familj/att-bli-och-vara-foralder/assisterad-befruktning-pa-klinik/>
- RFSU Sex och relationer. (2018) *Komma ut*. Hämtad 26 april från <http://www.rfsu.se/sv/Sex--relationer/Relationer/Komma-ut/>
- Rosenberg, T. (2002). *Queerfeministisk agenda*. Stockholm: Atlas.
- Råd, S. M. E. (2013). *Assisterad befruktning—etiska aspekter*. Stockholm: SMER.
- SFS 1994:1117. *Lag om registrerat partnerskap*. Stockholm: Riksdagen.
- SFS 2003:460. *Lag om etikprövning av forskning som avser människor*. Stockholm: Riksdagen.
- SOU 2016:11. *Olika vägar till föräldraskap*. Stockholm: Justitiedepartementet.
- Vetenskapsrådet. (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. (2000). *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Zetterqvist Nelson, K. (2006). Att vara pappa i homofamiljer – Berättelser om barn, mammor och familjeliv. *Socialvetenskaplig Tidskrift*, 1, 67-87.
- Zetterqvist Nelson, K. (2007). *Mot alla odds: Regnbågsföräldrars berättelser om att bilda familj och få barn*. Malmö: Liber.
- Zetterqvist Nelson, K. & Malmquist, A. (2011). Assisterad befruktning för lesbiska par: Gayvänligt, heteronormativt eller både och? I H. Bergman, M., Eriksson & R. (red.), *Föräldraskapets politik* (pp129-149). Stockholm: Dialogos förlag.

Bilaga 1.

Metodbilaga - frågor och påståenden i webbenkäten

1. Vill du delta i studien?
Ja, jag vill delta.
Nej tack
2. Hur gammal är du?
3. Hur gammal är din partner?
4. Har ni barn som ni fått inom er relation?
Ja
Nej

Frågor till män utan barn

5. Hur ser du/ni på alternativet att få barn genom adoption? Kryssa i de alternativ som passar, flera alternativ kan vara möjliga.
Som en möjlighet
Det vill vi gärna
Vet ej
Det är omöjligt
Det vill vi inte
6. Om du svarat att det är en möjlighet eller något ni vill, vilken är anledningen? Kryssa i alternativ som passar, flera alternativ kan vara möjliga.
Vi vill vara de enda föräldrarna - en tvåföräldersfamilj.
Det finns så många behövande barn som behöver få en familj.
Annat alternativ, utveckla gärna i utrymmet nedan
7. Om du svarat att det är något som är omöjligt eller att ni inte vill; vilken är anledningen? Kryssa i de alternativ som passar, flera alternativ kan vara möjliga.
Få länder tillåter adoption till samkönade par
Vi vill att en av oss pappor ska vara biologisk förälder
Vi vill att en av föräldrarna ska vara av annat kön
Vi vill dela föräldraskapet med ytterligare förälder/föräldrar
Väntetiden är för lång
Hög kostnad
Annat alternativ, utveckla gärna i utrymmet nedan

Övriga kommentarer kopplade till frågan att få barn genom adoption

8. Hur ser du/ni på alternativet att få barn genom surrogatmödraskap/värdmödraskap? Kryssa i de alternativ som passar, flera alternativ kan vara möjliga.

Som en möjlighet

Det vill vi gärna

Vet ej

Det är omöjligt

Det vill vi inte

9. Om du svarat att det är en möjlighet eller något ni vill, vilken är anledningen? Kryssa i alternativ som passar, flera alternativ kan vara möjliga.

Vi vill att en av oss pappor ska vara biologisk förälder

Vi vill vara med från allra första början

Vi vill vara de enda föräldrarna - en tvåföräldersfamilj

Annat alternativ, utveckla gärna i utrymmet nedan

10. Om du svarat att det är något som är omöjligt eller att ni inte vill; vilken är anledningen? Kryssa i de alternativ som passar, flera alternativ kan vara möjliga.

Surrogat/värdmödraskap utomlands kan medföra en hög kostnad

Surrogat/värdmödraskap finns inte att tillgå i Sverige (de är juridiskt oreglerade)

Osäker utgång

Vi vill dela föräldraskapet med ytterligare förälder/föräldrar

Annat alternativ, utveckla gärna i utrymmet nedan

. Övriga kommentarer kopplade till frågan om surrogatmödraskap/värdmödraskap

11. Hur ser du/ni på alternativet att få barn med en lesbisk kvinna? Kryssa i de alternativ som passar, flera alternativ kan vara möjliga.

Som en möjlighet

Det vill vi gärna

Vet ej

Det är omöjligt

Det vill vi inte

12. Om du svarat att det är en möjlighet eller något ni vill, vilken är anledningen? Kryssa i alternativ som passar, flera alternativ kan vara möjliga.

Vi vill att en av oss pappor ska vara biologisk förälder

Fördel med delat föräldraskap

Vi vill att en av föräldrarna ska vara av annat kön

Fördel att det är en enda person att komma överens med

Det är lättare att hitta en lesbisk kvinna att dela föräldraskap med

Vi vill ha en medförälder som har erfarenhet av att bryta mot normen

Annat alternativ, utveckla gärna i utrymmet nedan

13. Om du svarat att det är något som är omöjligt eller att ni inte vill; vilken är anledningen? Kryssa i de alternativ som passar, fler alternativ kan vara möjliga.

Vi vill vara de enda föräldrarna - en tvåföräldersfamilj

Vi hittar/känner ingen lesbisk kvinna att dela föräldraskap med

Vi vill ha en heterosexuell medförälder
Annat alternativ, utveckla gärna i utrymmet nedan

Övriga kommentarer kopplade till frågan om att få barn med ensamstående lesbisk kvinna.

14. Hur ser du/ni på alternativet att få barn med en bisexuell eller heterosexuell kvinna? Kryssa i de alternativ som passar, flera alternativ kan vara möjliga.

- Som en möjlighet
- Det vill vi gärna
- Vet inte
- Det är omöjligt
- Det vill vi inte

15. Om du svarat att det är en möjlighet eller något ni vill, vilken är anledningen? Kryssa i alternativ som passar, flera alternativ kan vara möjliga.

- Vi vill att en av föräldrarna ska vara av annat kön.
- Fördel med ett delat föräldraskap
- Vi vill att en av oss pappor ska vara biologisk förälder
- Fördel att det är en enda person att komma överens med
- Det verkar lättare att finna en heterosexuell medförälder
- Det verkar lättare att finna en bisexuell medförälder
- Vi vill ha en heterosexuell medförälder
- Vi vill ha en medförälder som har erfarenhet av att bryta mot normen
- Annat alternativ, utveckla gärna i utrymmet nedan

16. Om du svarat att det är något som är omöjligt eller att ni inte vill; vilken är anledningen? Kryssa i de alternativ som passar, fler alternativ kan vara möjliga.

- En heterosexuell eller bisexuell kvinna kan bilda ett olikkönat par och vi vill undvika fler fadersgestalter till vårt barn.
- Vi hittar/känner ingen heterosexuell kvinna att dela föräldraskap med
- Vi hittar/känner ingen bisexuell kvinna att dela föräldraskap med
- Vi vill vara de enda föräldrarna - en tvåföräldersfamilj
- Annat alternativ, utveckla gärna i utrymmet nedan

. Övriga kommentarer kopplade till frågan om att få barn med bisexuell/heterosexuell kvinna.

17. Hur ser du/ni på alternativet att få barn med samkönat par? Kryssa i de alternativ som passar, flera alternativ kan vara möjliga.

- Som en möjlighet
- Det vill vi gärna
- Vet inte
- Det är omöjligt
- Det vill vi inte

18. Om du svarat att det är en möjlighet eller något ni vill, vilken är anledningen? Kryssa i alternativ som passar, flera alternativ kan vara möjliga.

- Vi vill att en av föräldrarna ska vara av annat kön

Fördel med delat föräldraskap

Vi vill att en av oss pappor ska vara biologisk förälder.

Tryggt och stabilt med ett par

Vi vill ha medföräldrar som har erfarenhet av att bryta mot normen

Annat alternativ, utveckla gärna i utrymmet nedan

19. Om du svarat att det är något som är omöjligt eller att ni inte vill; vilken är anledningen? Kryssa i de alternativ som passar, fler alternativ kan vara möjliga.

Vi hittar/känner inga samkönade par att dela föräldraskap med

Nackdel med ett par - fler att komma överens med.

Vi vill vara de enda föräldrarna - en tvåföräldersfamilj

Vi vill ha en heterosexuell medförälder

Annat alternativ, utveckla gärna i utrymmet nedan

Övriga kommentarer till frågan om att få barn med samkönat par

20. Vad är hjälpsamt för er att komma fram till hur ni ska bli föräldrar? Kryssa i de alternativ som passar

Samtal med varandra

Samtal med egna föräldrar

Samtal med släkt och vänner

Kontakt med intresseorganisationer/föreningar

Kontakt med samhällliga instanser som familjerådgivning eller socialtjänsten

Samtal med terapeut

Annat alternativ, utveckla gärna i utrymmet nedan

Frågor till män med barn

5. Hur såg du/ni på alternativet att få barn genom adoption? Kryssa i de alternativ som passar, flera alternativ kan vara möjliga.

Som en möjlighet

Det ville vi gärna

Vet inte

Det var omöjligt

Det ville vi inte

6. Om du svarat att det var en möjlighet eller något ni ville; vilken var anledningen? Kryssa i alternativ som passar, flera alternativ kan vara möjliga.

Vi ville vara de enda föräldrarna - en tvåföräldersfamilj

Det finns så många behövande barn som behöver få en familj.

Annat alternativ, utveckla gärna i utrymmet nedan

7. Om du svarat att det var något som var omöjligt eller att ni inte ville; vilken var anledningen? Kryssa i de alternativ som passar, flera alternativ kan vara möjliga.

Vi ville att en av oss pappor skulle vara biologisk förälder

Få länder tillåter adoption till samkönade par.

Vi ville dela föräldraskap med ytterligare förälder/föräldrar
Vi ville att en av föräldrarna ska vara av annat kön
Väntetiden är lång
Hög kostnad
Annat alternativ, utveckla gärna i utrymmet nedann

Övriga kommentarer kopplade till frågan om att få barn genom adoption

8. Hur såg du/ni på alternativet att få barn genom surrogatmödraskap/värdmödraskap? Kryssa i de alternativ som passar; flera alternativ kan vara möjliga.

Som en möjlighet
Det ville vi gärna
Vet inte
Det var omöjligt
Det ville vi inte

9. Om du svarat att det var en möjlighet eller något ni ville; vilken var anledningen? Kryssa i alternativ som passar, flera alternativ kan vara möjliga.

Vi ville att en av oss pappor skulle vara biologisk förälder
Vi ville vara med från allra första början
Vi ville vara de enda föräldrarna - en tvåföräldersfamilj
Annat alternativ, utveckla gärna i utrymmet nedan

10. Om du svarat att det var något som var omöjligt eller att ni inte ville; vilken var anledningen? Kryssa i de alternativ som passar, flera alternativ kan vara möjliga.

Hög kostnad
Surrogatmödraskap/värdmödraskap finns inte att tillgå i Sverige (de är juridiskt oreglerade)
Osäker utgång
Vi ville dela föräldraskap med ytterligare förälder/föräldrar
Annat alternativ, utveckla gärna i utrymmet nedan

Övriga kommentarer kopplade till frågan att få barn genom surrogatmödraskap/värdmödraskap

11. Hur såg du/ni på alternativet att få barn med en lesbisk kvinna?

Som en möjlighet
Det ville vi gärna
Vet inte
Det var omöjligt
Det ville vi inte

12. Om du svarat att det var en möjlighet eller något ni ville; vilken var anledningen? Kryssa i alternativ som passar, flera alternativ kan vara möjliga.

Vi ville att en av oss pappor skulle vara biologisk förälder
Fördel med delat föräldraskap
Vi ville att en av föräldrarna skulle vara av annat kön

Fördel att det var en enda person att komma överens med
Vi ville ha en medförälder som har erfarenhet av att bryta mot normen
Det var lättare att finna en lesbisk kvinna att dela föräldraskap med
Annat alternativ, utveckla gärna i utrymmet nedan

13. Om du svarat att det var något som var omöjligt eller att ni inte ville; vilken var anledningen? Kryssa i de alternativ som passar, flera alternativ kan vara möjliga.

Vi hittade/kände ingen lesbisk kvinna att dela föräldraskap med
Vi ville vara de enda föräldrarna - en tvåföräldersfamilj
Vi ville ha en heterosexuell medförälder
Annat alternativ, utveckla gärna i utrymmet nedan

Övriga kommentarer kopplade till frågan om att få barn med en ensamstående lesbisk kvinna

14. Hur såg du/ni på alternativet att få barn med en bisexuell/heterosexuell kvinna? Kryssa i de alternativ som passar; flera alternativ kan vara möjliga.

Som en möjlighet
Det ville vi gärna
Vet inte
Det var omöjligt
Det ville vi inte

15. Om du svarat att det var en möjlighet eller något ni ville; vilken var anledningen? Kryssa i alternativ som passar, flera alternativ kan vara möjliga.

Vi ville att en av föräldrarna skulle vara av annat kön
Fördel med ett delat föräldraskap
Vi ville att en av oss pappor skulle vara biologisk förälder
Fördel att det är en enda person att komma överens med
Vi ville ha en heterosexuell medförälder

Det var lättare att finna en bisexuell kvinna att dela föräldraskap med
Det var lättare att finna en heterosexuell kvinna att dela föräldraskap med
Vi ville ha en medförälder med erfarenhet av att bryta mot normen
Annat alternativ, utveckla gärna i utrymmet nedan

16. Om du svarat att det var något som var omöjligt eller att ni inte ville; vilken var anledningen? Kryssa i de alternativ som passar, flera alternativ kan vara möjliga.

En heterosexuell eller bisexuell kvinna kan bilda ett olikkönat par och vi vill undvika fler fadersgestalter till vårt barn.

Vi ville vara de enda föräldrarna - en tvåföräldersfamilj
Vi hittade/kände ingen heterosexuell kvinna att dela föräldraskap med
Vi hittade/kände ingen bisexuell kvinna att dela föräldraskap med
Annat alternativ, utveckla gärna i utrymmet nedan

Övriga kommentarer kopplade till frågan om att få barn med en bisexuell/heterosexuell kvinna

17. Hur såg du/ni på alternativet att få barn med ett samkönat par? Kryssa i de alternativ som passar, flera alternativ kan vara möjliga.

- Som en möjlighet
- Det ville vi gärna
- Vet ej
- Det var omöjligt
- Det ville vi inte

18. Om du svarat att det var en möjlighet eller något ni ville; vilken var anledningen? Kryssa i alternativ som passar, flera alternativ kan vara möjliga.

- Vi ville att en av föräldrarna skulle vara av annat kön
- Fördel med delat föräldraskap
- Vi ville att en av oss pappor skulle vara biologisk förälder
- Tryggt och stabilt med ett par
- Vi ville ha medföräldrar/medförälder som har erfarenhet av att bryta mot normen
- Annat alternativ, utveckla gärna i utrymmet nedan

19. Om du svarat att det var något som var omöjligt eller att ni inte ville; vilken var anledningen? Kryssa i de alternativ som passar, flera alternativ kan vara möjliga.

- Vi hittade/kände inga samkönade par att dela föräldraskap med
- Nackdel med ett par - fler att komma överens med
- Vi ville vara de enda föräldrarna - en tvåföräldersfamilj
- Vi ville ha en heterosexuell medförälder
- Annat alternativ, utveckla gärna i utrymmet nedan

Övriga kommentarer kopplade till frågan om att få barn med samkönat par

20. Vilket alternativ blev det för er? Kryssa i det som passar.

- Adoption
- Surrogatmödrarskap/värdmödrarskap

- Tillsammans med lesbisk kvinna
- Tillsammans med bisexuell kvinna

- Tillsammans med heterosexuell kvinna

- Tillsammans med samkönat par
- Annat alternativ, utveckla gärna i rutan nedan

Övriga kommentarer till frågan om vilket alternativ det blev för er

21. Om ni önskar fler barn, hade ni valt samma tillvägagångssätt igen?

- Ja
- Nej
- Kanske
- Vet inte

22. Vad var hjälpsamt för er att komma fram till hur ni ville få barn? Kryssa i de alternativ som passar.

Samtal med varandra
Samtal med egna föräldrar
Samtal med släkt och vänner
Kontakt med Intresseorganisationer/föreningar

Kontakt med samhällliga instanser, som familjerådgivningen eller socialtjänsten
Samtal med terapeut
Annat alternativ

23. Utifrån era erfarenheter, hur skulle ni råda andra män som lever i samkönad relation att få barn?

Adoption
Surrogatmödrarskap/värdmödraskap
Tillsammans med lesbisk kvinna
Tillsammans med bisexuell kvinna
Tillsammans med heterosexuell kvinna
Tillsammans med samkönat par
Annat alternativ, utveckla gärna i rutan nedan

Övriga kommentarer kopplade till frågan hur ni skulle råda andra män som lever i samkönad relation att få barn

Informationsbrev

Vi söker män som lever i en samkönad relation för att få veta hur ni ser på olika alternativ till att bli föräldrar.

Vi gör en enkätstudie som riktar sig män som lever i en samkönad relation utan barn och till män, som lever i en samkönad relation med barn som de fått inom sin relation.

Studiens syfte är att lyfta fram era erfarenheter om vägen till föräldraskap. Som blivande psykoterapeuter önskar vi tillföra kunskap i ämnet, vilket skulle kunna bidra till ett bättre omhändertagande i kontakt med terapeuter och andra yrkesverksamma inom området.

Vi söker dig som fyllt 18 år och identifierar dig som man. Du lever i en samkönad relation. Du ska förstå svenska.

Informationsbrev

Ditt deltagande är frivilligt. Du kan när som helst avbryta ditt deltagande utan motivering. För att garantera din anonymitet kommer ingen obehörig få ta del av materialet, det kommer att förvaras så det bara är åtkomligt för oss som genomför undersökningen. All redovisning sker på gruppnivå för att det inte ska gå att koppla till enskilda individer. Rapportering av resultaten kommer att ske i form av examensuppsats på Lunds Universitet. Du är självklart välkommen att höra av dig till oss om du har funderingar eller frågor kring vårt arbete. Kontaktuppgifterna finner du nedan.

Vi som genomför studien heter Eva Björfors och Kristina Jonasson. Vi går sista terminen på psykoterapeutprogrammet steg 2, med inriktning Familjeterapi.

Ytterligare upplysningar kan fås av oss, eller vår handledare Ingela Steij Stålbrand. Du når oss enklast via mail:

Kristina Jonasson: jonassonkristina@gmail.com

Ingela Steij Stålbrand: ingela.stejj_stalbrand@psy.lu.se